

Nr 1/08/IND - Ställningstagande avseende utmätningsordningen

Dnr 808 36497-07/121

2008-01-11

Kronofogdemyndigheten (KFM) ska som huvudregel tillämpa följande utmätningsordning.

- 1.Kontanta medel
- 2.Banktillgodohavanden och andra likvida tillgångar som kan lyftas omedelbart
- 3.Löneutmätning
- 4.Fondandelar och aktier
- 5.Övrig lös egendom
- 6.Fast egendom
- 7.Skepp, luftfartyg, tvistiga fordringar m.m.

Kan målet antas bli fullbetalt genom löneutmätning inom tre månader från avtidens utgång ska verkställigheten i normalfallet stanna vid löneutmätning även om egendom som faller under punkterna 4 -7 kan finnas.

Sven Kihlgren

Processägare

Rättslig promemoria om utmätningsordningen

1 Bakgrund och frågeställning

Utmätningsförfarandet är i grunden dispositivt. Detta betyder att parterna, och särskilt borgenären, i stor utsträckning kan bestämma över förfarandet. Borgenären kan t.ex. begränsa sin ansökan om utmätning till att avse visst slags egendom och avstå från en redan gjord utmätning. En del moment i handläggningen ska KFM utföra självmant utan att vara bunden av parternas inställning, även om parternas inställning ofta får vägas in i KFM:s beslutsunderlag. Hit hör tillämpningen av utmätningsordningen.

Utmätningsordningen i 4 kap 3 § andra stycket UB infördes i och med utsökningsbalken och innebär att KFM, med beaktande av parternas och då särskilt gäldenärens intressen, ska utmäta det som är till minsta skada för gäldenären.

Bestämmelsen vållade inga tillämpningssvårigheter förrän upphävandebestämmelsen i 4 kap 33 § andra stycket andra meningen UB infördes år 1996. ¹⁾

Denna upphävandebestämmelse avsåg att hindra realisationsförluster när skulden kunde bedömas bli betald genom löneutmätning inom den samtidigt införda handläggningstiden om ett år.

Bestämmelsen kom på sina håll att tillämpas så att den rubbade utmätningsordningen genom att ingen annan egendom, t.ex. banktillgodohavande, utmättes. En sådan tillämpning kunde knappast anses vara förenlig med utmätningsordningen och bestämmelsernas inbördes oförenlighet har vållat problem.

Genom det förenklade utmätningsförfarande som införs den 1 januari 2008 slopas såväl upphävandebestämmelsen som handläggningstiden. Den ovan skildrade konflikten mellan bestämmelserna upphör därmed. Reformen, som bl.a. innebär att endast ett slags tillgångsundersökning ska genomföras, medför nya frågeställningar kring tillämpningen av utmätningsordningen.

2 Utmätningsordningen i lagtext, förarbeten och praxis

I 4 kap. 3 § andra stycket utsökningsbalken föreskrivs:

Av utmätningssbar egendom bör i första hand tagas i anspråk sådan tillgång som kan användas till fordringens betalning med minsta kostnad, förlust eller annan olägenhet för gäldenären, om ej annat följer av 4-6 §§.

Av förarbetena till utsökningsbalken framgår följande. 2)

I första hand bör kontanta medel, banktillgodohavande och andra likvida tillgångar som kan lyftas omedelbart utmätas. Utmätning av lön är från gäldenärens synpunkt ofta ett förmånligt val men kan inte utan gäldenärens medgivande ske annat än under särskilda förutsättningar 3). I övrigt bör i allmänhet tas lös egendom som är lämplig att realisera och som gäldenären kan undvara med minsta olägenhet. Fast egendom liksom registrerat skepp eller luftfartyg bör i regel utmätas sist. Omtvistade eller eljest tvivelaktiga tillgångar bör inte utmätas om det finns säkra och ostridiga tillgångar finns.

Vid valet av olika slag av egendom ska KFM inte bara beakta sökandens rätt att få betalning utan även hans intresse av att betalning flyter in utan onödigt dröjsmål. Tidsfaktorn kan dock inte tillmätas så stor betydelse, om sökandens intresse av snabb betalning inte är särskilt starkt och någon särskild risk inte är förenad med anstånd. Samtidigt bör i rimlig utsträckning hänsyn tas till gäldenärens behöriga intressen, särskilt att onödig värdeförstöring inte sker.

Bedömningen av vad som är minsta skada för gäldenären görs av KFM. Det finns inte någon skyldighet för KFM att höra parterna i frågan. Bedömningen får i regel göras på grundval av vad som i allmänhet kan anses innebära kostnad, förlust eller annan olägenhet. Exempel på detta bör vara risken för realisationsförluster, förlust av arbetsredskap eller försörjningsmöjlighet utöver det som kan fredas genom beneficiet eller förlust av bostad.

Skulle borgenären och gäldenären vara överens om att viss egendom ska tas i anspråk bör den egendomen utmätas, om den inte kränker tredje mans rätt. Även i andra fall bör hänsyn tas till gäldenärens önskemål om det kan anses skäligen förenligt med sökandens intresse och i övrigt finnes motiverat. 4)

När upphävandebestämmelsen i 4 kap. 33 § UB slopades, uttalades det i propositionen att den allmänna principen i 4 kap. 3 § andra stycket UB om att utmätning ska ske med minsta olägenhet för gäldenären gäller 5). De undantag från utmätningensordningen som följer av 4 kap. 4-6 §§ UB är oförändrade.

Till grund för KFM:s utmätningensbeslut ligger den utredning som tas fram genom tillgångsundersökningen. Det förenklade utmätningensförfarande som genomförs den 1 januari 2008 innebär inte någon förändring i den grundläggande principen om ansvaret för tillgångsundersökningen. Att det ytterst är KFM som avgör vilka utredningsåtgärder som ska vidtas i det enskilda fallet, står alltså fast. 6)

Det finns inte några vägledande avgöranden från Högsta domstolen i frågan om utmätningensordningen

3 Bedömning

De uttalanden om utmätningensordningen som finns i förarbetena till utsökningsbalken är fortfarande giltiga. De innebär att KFM i allt väsentligt ska använda sig av följande turordning när egendom utmätas.

1. Kontanta medel
2. Banktillgodohavanden och andra likvida tillgångar som kan lyftas omedelbart
3. Löneutmätning
4. Fondandelar och aktier
5. Övrig lös egendom (t.ex. lösöre, fordringar eller pantbrev)
6. Fast egendom
7. Skepp, luftfartyg, tvistiga fordringar m.m.

Att kontanta medel och banktillgodohavanden utmätas före lön ligger helt i linje med tankarna bakom det förenklade utmätningensförfarande som genomförs den 1 januari 2008. I förarbetena till den reformen har särskilt framhållits att gäldenären med det tidigare systemet kunde tvingas att underkasta sig en lång löneutmätning, trots att det kanske funnits andra sätt att snabbare och enklare nå ett bra resultat för borgenären 7)

Om utmätningensfordringen inte täcks genom utmätning av banktillgodohavande eller andra likvida tillgångar kommer löneutmätning ifråga. Kan det antas att löneutmätning leder till full betalning inom en kortare tid finns det i normalfallet ingen anledning att överväga utmätning även av annan egendom som faller under punkterna 4 -7 i den tidigare uppställningen. Skälet för det är helt

enkelt att löneutmätning, som framgår av förarbetena till utsökningsbalken, typiskt sett är den åtgärd som för med sig minsta kostnad, förlust och olägenhet för gäldenären.

Vid valet av egendom ska KFM emellertid också väga in borgenärens intresse av att betalning flyter in utan onödigt dröjsmål. Därigenom ställs frågan om vad som ska anses vara en kortare tid på sin spets. Processägaren har gjort denna avvägning i beslut den 22 oktober 2007 så att "kortare tid" i normalfallet ska vara tre månader från avitidens utgång. I denna avvägning har beaktats det allmänna skyndsamhetskravet som enligt 4 kap. 10 § UB gäller för utmätning och kravet på likabehandling av borgenärerna.

Den tidsgräns på tre månader som processägaren lagt fast gäller alltså för normalfallen, men ska inte tillämpas undantagslöst om förhållandena i det enskilda fallet avviker från det normala. Exempel på sådana avvikande fall kan vara att gäldenären drabbas av betydande realisationsförluster, förlorar försörjningsmöjlighet eller bostad samtidigt som borgenärens fordran kan antas bli fullbetald genom löneutmätning under en något förlängd tid.

Fotnot 1)

En utmätning av annat än lön skulle upphävas om skulden kunde antas bli betald genom löneutmätning under den tidigare gällande handläggningsperioden.

Fotnot 2)

Prop. 1980/81:8 s 358 f

Fotnot 3)

Uttalandet syftar på äldre rätt som innebar att löneutmätningen kunde pågå endast sex månader per år.

Fotnot 4)

aa s 359

Fotnot 5)

Prop. 2006/07: 34 s.24

Fotnot 6)

a.a. s 23.

Fotnot 7)

Prop. 2006/07: 34 s. 14 x.